

Dos aniversaris: J. Vilardaga i R. Fontdevila

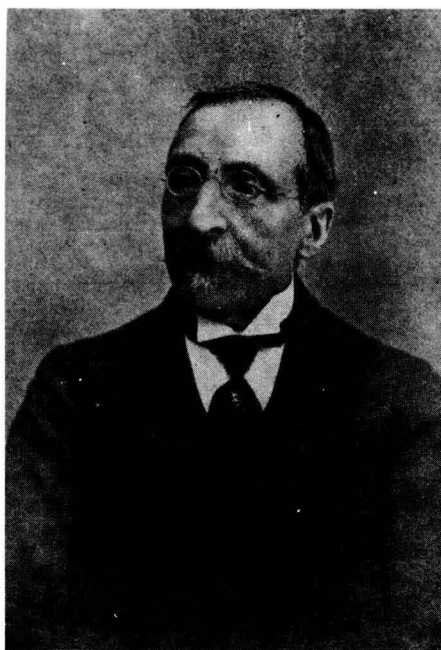
JOSEP NOGUERA I CANAL

La migrada historiografia del Berguedà no dona pas ni per a gaires commemoracions ni per parlar de gaires aniversaris. No obstant, aquest any 1990 ens duu el record de dues obres i de dos dels autors que més han aportat al coneixement del nostre passat: fa cent anys que el Jacint Vilardaga va publicar la seva *Historia de Berga* i en fa cinquanta que va morir el P. Ambrós de Saldes.

Jacint Vilardaga i la Història de Berga

L'advocat Jacint Vilardaga i Cañellas va néixer a Berga l'any 1856 i hi va morir l'any 1936. Va escriure diverses obres, no pas totes publicades, però és especialment conegut i consultat per la seva *Historia de Berga*, publicada l'any 1890, i per les populars *Efemérides Bergadanas*, publicades l'any 1919. Lamentablement hem de dir, encara avui, que aquestes dues obres del Sr. Vilardaga són les dues úniques obres d'història, de caràcter general, amb què podem comptar. Els anys que han passat des que aquestes obres varen ésser escrites no es tenen pas sempre en compte a l'hora d'avaluar l'obra del Sr. Vilardaga que, malgrat el pas del temps, continua essent una aportació notable que no s'estan pas de citar historiadors importants quan han de parlar d'aquestes contrades. Aquesta obra, però, més de quatre vegades no ha pas estat valorada per alguns berguedans amb el mateix criteri que ho feien els entesos de fora. Més encara, gosaríem dir que, de vegades, l'obra del Sr. Vilardaga ha estat qüestionada per alguns dels seus conciutadans, més per raons de tipus polític que no pas per raons de caràcter històric.

En l'obra històrica escrita pel Sr. Vilardaga, cal distingir-hi el llenguatge emprat per l'autor del que podríem considerar-ne investigació i interpretació històrica. Pel que fa al llenguatge, Vilardaga empra un estil literari netament romàntic, que, com tot el romàntic, a vegades pren el caire d'una carrinclone-

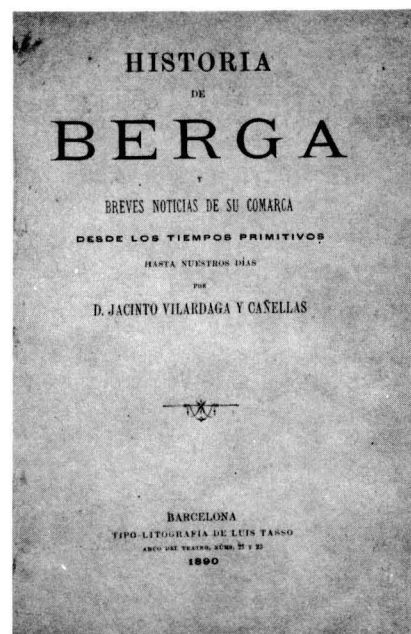
Jacint Vilardaga i Cañellas.

ria que fa caure d'esquena. Almenys vist des d'ara, bo i admetent la popularitat que aquestes formes literàries van assolir.

El fons de l'obra del Sr. Vilardaga ha resistit més el pas del temps que no pas el seu estil literari. Bona prova en seria que, sense anar més lluny, l'*Enciclopedia Espasa* continua reproduint, per a Berga, el que va escriure el Sr. Vilardaga.

Jacint Vilardaga va escriure la seva obra com un servei a la seva ciutat. La dedicatòria de la seva *Historia de Berga* és prou ben eloqüent. Escriu: «*A nadie mejor que a ti, patria mía, puedo ofrecer este humilde trabajo. Divulgando tu antiquísimo origen y popularizando entre mis conciudadanos tus heroicos hechos, tus glorias, tus desastres y hasta tus equivocaciones, si acaso las hubieres tenido, para que aprendan a respetarte; gocen en tu alegría; lloren en tus quebrantos y aprendan en tus yerros, no hago más que ofrecerte el tributo que todo hijo debe a su madre patria*».

Aquesta primera obra es va veure ampliada l'any 1919 amb la publicació d'*Efemérides Bergadanas*. En aquest segon llibre, més ampli, Vilardaga hi aportà també una àmplia documentació gràfica

Historia de Berga, 100 anys.

i l'enumeració de les obres escrites per autors berguedans, fossin del tipus que fossin. En aquest camp, l'obra del Sr. Vilardaga continua essent de referència obligada. Més encara, hi ha molts personatges originaris de Berga, més o menys notables, dels quals, si en tenim alguna notícia o alguna fotografia, és perquè en va parlar el Sr. Vilardaga o les *Efemérides*.

Han passat tants anys i la metodologia de la investigació històrica ha avançat tant que no es pot pas dir que avui l'obra del Sr. Vilardaga sigui vigent, tot i que continua sent un punt de referència obligat. Però, situada al temps en què es va escriure, sí que hi ha un parell de qüestions que voldríem fer notar.

Primerament cal dir, i cal dir-ho perquè moltes vegades hi ha qui ho ha discutit que el Sr. Vilardaga, a l'hora d'escriure la seva obra, va consultar molta més documentació del que a primera vista podria semblar. Una altra qüestió és la manera de presentar-la, que avui fariem de manera molt diferent: reproduir, gairebé al peu de la lletra un document, sense citar-lo com a tal, per enllaçar amb el que diu una

tradició, donant-hi, com qui diu, el mateix valor interpretatiu, actualment no ho faria ningú. En temps del Sr. Vilardaga –i ell ho denunciava al pròleg de la seva *Historia*– hi havia qui inventava el document i la tradició.

El segon punt que volíem assenyalar i que ens sembla el més remarcable de tota l'obra de caràcter històric escrita per aquest autor, és l'amplitud del concepte del «corpus» historiable. Un concepte molt modern pel seu temps, car Vilardaga va ressenyar fets i detalls de l'època que pocs consideraven d'interès, i avui ens és molt valuós de conèixer. Qui llegeixi les *Efemérides*, podrà, comprovar-ho a bastament.

Cinquanta anys de la mort del pare Ambrós de Saldes

El 22 de setembre d'enguany va fer cinquanta anys que va morir a Arenys de Mar. Ramon Fontdevila i Fontdevila, dins l'orde caputxí pare Ambrós de Saldes. A Saldes era conegut pel «frare de cal Baldari» perquè era originari de la casa coneguda amb aquest renom.

Fontdevila va ésser una figura important de l'orde: sis vegades «*Definidor*» de l'orde, en morir era «*Lector*» emèrit, etc. Si avui el portem a aquests papers, però, no és pas pel seu historial caputxí sinó per la seva condició d'historiador. Fontdevila va escriure, almenys, tres obres: una versió al llatí de l'obra del també caputxí Joanne B. Parvo-Bornand, titulada *Proludium de Primato Domini N. Jesu Christi et Causa motiva Incarnationis*, l'any 1902; va escriure també uns articles a *Estudios Franciscanos*, l'any 1907, titulats «La orden franciscana en el antiguo Reino de Aragón», dels quals com a mínim es pot dir que responen a una àmplia investigació feta a l'Arxiu de la Corona d'Aragó; finalment unes *Notes històriques sobre el poble de Saldes i el Santuari de Santa Maria de Gresolet* que, firmada per «un devot», va publicar a Barcelona l'any 1926.

Al començament parlàvem de la migradesa bibliogràfica, pel que fa a la història del Berguedà però, possiblement seria més encertat de dir que aquesta es limita a la història dels santuaris, bàsicament escrita per sacerdots. N'hi ha moltes d'escrites d'històries d'aquestes, i àdhuc hi hagué autors, com el Dr. Ramon Anglerill, de Vilada, que en fou un especialista.

Objectivament, algunes d'aquestes històries avui tenen l'interès de citar documents ara ja desapareguts, però en

Ramon Fontdevila i Fontdevila,
el pare Ambrós de Saldes.

ARXIU CAPUTXINS DE SARRIÀ

general el seu objectiu solia ésser molt limitat: sovint es reduïa, solament, a fer d'introducció a la novena de la maredeu de torn. D'altra banda, l'estructura d'aquests treballs acostuma a repetir-se: la troballa de la Verge, el que diuen Villanueva i Camòs, els mirades obrats per la titular del santuari per fomentar-ne la devoció i, per acabar, les donacions i deixes fetes pels devots per si algú s'anima a ampliar-les. Certament també cal dir que la història de molts santuaris tampoc no dóna pas per a gaires filigranes més.

El llibre escrit pel caputxí de Saldes és una de les poques excepcions del que apuntàvem. És una obra molt documentada, i escrita per un investigador que sabia molt bé què duia entre mans; un llibre que continua essent interessant per conèixer el passat de l'Alt Berguedà.

Aniversaris i reedicions

Celebrar aniversaris pot ésser una manera més o menys erudita de passar l'estona amb la que es pot fer molt de teatre, també es pot aprofitar per reparar errors i injustícies del passat.

A Berga, per exemple, ja seria hora que el Sr. Jacint Vilardaga fos inclòs al nomenclator de carrers de la ciutat: s'esmenaria un greuge comparatiu que, incomprendiblement, encara dura. Cal dir, però, que aquestes coses ja no impressionen gairebé ningú; ja tothom sap el que tenen de mimetisme i seguiment de modes, de conjuntural i, sovint, de purament i simplement oportunisme.

El que sembla que sí que s'ho val, quan es parla d'una obra d'interès que fa anys que és exhaurida, és reeditar-la.

Com a mínim evita el recurs de la fotocòpia i ja no parlem de l'abusiú mercat del «llibre vell» quan hi apareix, de tant en tant, un d'aquests exemplars. D'una *Historia de Berga* del Sr. Vilardaga se n'han arribat a pagar vint mil pessetes, a Barcelona...

Es parla de reeditar les conegudes *Efemérides Bergadanas* i, si realment es fa, ens haurem de felicitar d'aquesta recuperació. Seria també prou interessant que l'ajuntament de Saldes reedités l'obra del pare Ambrós. Seria el millor homenatge que es podria fer a Jacint Vilardaga i a Ramon Fontdevila per tot el que, en el seu temps, varen fer i llegar als seus pobles de naixença.

Hem parlat de Vilardaga i de Fontdevila amb motiu d'un aniversari, però no pas perquè siguin els únics autors que considerem injustament oblidats: de Berga mateix podríem parlar de Mn. Bonaventura Ribera, de Mn. Joan Santamaria, dels poetes Pons Guitart, Fornell, Guilanyà, etc., del filòleg Grandia, que era de Vallcebre, un personatge importantíssim en l'estudi de la llengua, etc. La nostra parcialitat solament es pot explicar des de la nostra desinformació, que ja seria hora que anés deixant d'ésser interessada.

Josep Noguera i Canal